

Dr. Kardos János ügyvéd emléktáblájának avató beszéde a Budapesti Ügyvédi Kamarában
2006. november 10-én

Tisztelt Püspök és Elnök Urak, kedves Családtagok és Meghívottak, Kollegák!

I.

Nemrég az október 23-i forradalom 50. évfordulója alkalmából itt az Ügyvédi Kamarában rendezett ünnepi megemlékezésen részletes előadást hallhattunk Czinner Tibortól a téma kiemelkedő kutatójától a diktatúra éveinek hatásáról a magyar igazságszolgáltatásra. Ezen megemlékezés során anélkül, hogy az előadó tudott volna a Budapesti Ügyvédi Kamara Elnökségének ez év júniusi határozatáról, melyben Kardos János emlékére emléktábla elhelyezéséről döntött, azon két ügyvéd egyikeként említette a már emléktáblával rendelkező Jármay Zsigmond elnök mellett Kardos Jánost, akik példás védőügyvédi és szakmai tevékenységükkel olyankor is öregbítették a szakma becsületét, amikor az a legnehezebb volt.

Tekintettel arra, hogy a mostani emléktábla avatást már ma délelőttől kezdődően a Református Egyház kebelén belül egy emlékülés előzte meg, ahol Kardos János pályafutásának közelebbi ismerői elmélyült előadásokban elemezték ennek a példamutató életutat bejárta, nagy tudású és széles körben elismert kollegánk egész életútját, engedjék meg, hogy rá emlékezve, helyenként esetleg kissé önkényesen kiragadjak ebből én is néhány elemet.

A Budapesti Ügyvédi Kamara régi adósságát törleszti a tábla elhelyezésével a méltatlanul meghurcolt kiváló kolléga emlékének adózva. Amikor a rendelkezésemre bocsátott családi iratok tanúsága szerint Kardos János lánya 1988-ban utolsó ízben kapott elutasítást az Igazságügy Minisztériumból, akkor kérelmében – amely így sem nyert meghallgatást – maga is leszögezte, hogy nem rehabilitációt kér az elhunyt édesapja részére, nem is az édesapját a karból eltávolító határozat felülvizsgálatát, a család még ennél kevesebbel is beérte volna, csak megbecsülést és tiszteletet szeretett volna kivívni az elhunyt emlékének. Ahogy fogalmazta: „rehabilitását hogyan kérhetném, hiszen még vád sem volt ellene”.

Tény, hogy az Ügyvédi Kamara soha nem zárta ki tagjai közül Kardos Jánost, a karból a nem ügyvédekből álló, az úgynevezett ügyvédek felülvizsgáló bizottság távolította el 1958-ban, de az ügyvédi karnak is, és nemcsak Kardos János családjának érdeke, hogy ez az életút minél többek számára ismertté váljon.

A diktatúra éveinek sajnos elég általánosan elterjedt jellemzői között tartják számon azt a védői magatartást, melynek során a védő vagy formálisan járt el, vagy egyenesen a vád képviselővel azonosult a védőbeszéd során. Ennek a sok tekintetben sajnos – ha nem is minden túlzásuktól mentes – de mégis bizonyos ténybeli alapot is hordozó vélekedésnek adta példaértékű cáfolatát Kardos János életműve, aki az összes, mondhatni legnehezebb politikai töltes ügyben kimagasló emberi és védői kvalitásokat felmutatva minden megalkuvás nélkül képviselte aki hozzá fordult, amíg a karból el nem távolították.

II.

Kardos János lelkészcsaládból származott, de a jogász pálya vonzotta. Azután, hogy az első világháború miatti kényszerűen tanulmányait megszakította, majd orosz hadifogságba került, oroszul és angolul megtanult, az egyetemet befejezte, de már 1922-től, tehát első és választott élethivatásaként önálló ügyvédi gyakorlatot kezdett. Jelentős szakmai sikereivel tette ismertté a nevét, és ennek is szerepe volt abban, hogy 1943. decemberében Keresztes-Fischer Ferenc

belügyminiszter kérésére a nyilas kötődésű Pest-Pilis-Solt-Kiskun Vármegyei alispánnak, Endre Lászlónak a közigazgatásban való ellensúlyozása céljából elvállalta a Megyei Tiszti Főügyészi hivatalt, amelyről március 21-én a német bevonulás másodnapján tiltakozásképpen lemondott.

Ugyanígy mondott le a II. világháború után, amikor a Pest Megyei Tiszti Főügyészi Hivatal ellátását követően az elhagyott javak kormánybiztossága melletti jogi főosztály megszervezése során észlelte az erősödő politikai befolyásolást, és inkább visszatért a védőügyvédi hivatáshoz.

Legismertebb védencei Szombathelyi Ferenc volt vezérkari főnök, Ordass Lajos evangélikus püspök, Eszterházy Pál a Mindszenti perben, Pap Simon az ún. MAORT perben. A védői feladatok nehézségeinek jellemzésekként elegendő utalni arra, hogy a Magyar Közösség perében ellátott védelméről az Új Szó 1947. februári számában úgy számolt be, hogy: „Felvonult a reakció az összeesküvők védelmére.”

Ezt követően a Budapesti Ügyvédi Kamarában fegyelmi eljárást indítottak ellene, és noha azt akkor még nem folytatták le, de 1950-ben ismét elővették vele szemben az ügy iratait.

A politikai perekben ellátott védőügyvédi tevékenységével, bátor, kockázatot vállaló magatartásával, elszánt kiállásával, jogász felkészültségével Kardos János széleskörű megbecsültséget vívott ki nemcsak magának, hanem az ügyvédségnek. Az ügyvédség azonban, és nem az ügyvédek saját elhatározásából ezt akkor hivatalosan nem ismerhette el.

1949-től a dupla nullás titkos ügykezelés kizárta annak a lehetőségét, hogy Kardos János a politikai ügyekben hivatalosan védőként járjon el, de ezekben a legviharosabb időkben is volt bátorsága beadványában kiállni a védői jogokért: *„Ennek az említett és immár több mint 5 esztendő óta meghonosodó eljárásnak a legsúlyosabb törvénysértése abban ismerhető fel, hogy a titkos ügykezelés folytán a terhelt, továbbá a hozzátartozói meg voltak és meg vannak fosztva a törvényben biztosított szabad védőválasztási jognak a gyakorlásától”*.

1951-ben az elsők között vesz részt az ügyvédi munkaközösség megalapításában, de a kitelepítési rendelet nyilvánosságra kerülése után kilépett a munkaközösségből elkerülni kívánván azt a látszatot, hogy a kitelepítés elkerülése érdekében kezdeményezte a munkaközösség életre hívását. Végül 1955-ben lett újra munkaközösségi tag, majd az 1956-os forradalom után védői feladatokat látott el barátja, Bibó István, Maléter Pál valamint Rácz Sándor a nagy budapesti Központi Munkástanács elnökének védelmében.

1958-ban az ügyvédek felülvizsgáló, az egész magyar ügyvédséget hosszú időn keresztül rettegésben tartó „szűrési eljárás” során a minden indoklási kötelezettség nélkül eljáró bizottság másfél soros közléssel őt is, mint sok társát kizárta az ügyvédi karból. Visszalépésére már nem nyílt lehetőség, mert a rá következő évben, 1959-ben 65 éves korában elhunyt.

Illő talán, hogy anélkül hogy sorrendet állítanánk, de ügyei sorából kiemeljük Ordass Lajos evangélikus püspök elsők közötti koncepció perében tanúsított védői magatartását. Ordass Lajos a háború után külföldön próbált anyagi támogatást szerezni az evangélikus egyháznak. Ennek során és beszédei nyomán adományok gyűjtését határozták el Amerikában is és szó volt arról, hogy ezeket az adományokat majd átutalják a Magyar Evangélikus Egyháznak. A már előzetesen kialakított koncepció alapján Ordass Lajost a devizatörvény megszegésének vádjával állították bíróság elé, azzal az ürüggyel, hogy a devizában az egyház részéről fennálló követelést nem jelentette a devizahatóságnak. Kardos János a védőbeszédben nagyon

pontosan mutatott rá, hogy csak ígéretről volt szó, létrejött ajándékozási szerződésről nem. A vádhatóság ugyanis ezen utóbbi álláspontot képviselte és hiába bizonyította a perben – holott a védelem nem lett volna köteles a vádlott ártatlanságának bizonyítására – Kardos János hogy követelésről nem beszélhetünk, hiszen az adományokat külföldön még be sem gyűjtötték, és ha azok nem érkeznek be az országba, akkor létrejött megállapodás, akárcsak létrejött ajándékozási szerződés hiányában semmilyen módon azok átutalását kikényszeríteni nem lehetett volna, Ordass Lajost több év letöltendő börtönre ítélték, mert az egyház részére próbált anyagi támogatást szerezni.

A per koncepciójára jelleget nem riasztotta vissza más hasonló ügyekben sem a védelem elvállalásától Kardos Jánost, aki soha nem politikai alapon, hanem mindig tiszta büntetőjogi szakmai érvek alapján védte védenceit, megalkuvás nélkül. Védencei között olyan nehéz esetei is voltak, mint Francia Kiss Mihály, később Tóth Ilona, szeretne volna védeni barátját Bibó Istvánt, de erre már nem volt lehetősége.

Ugyanígy csak tanácsadással tudta segíteni Maléter Pál védelmét, viszont amíg lehetősége volt rá, hivatalosan is bejelentett védője volt Rácz Sándornak a Budapesti Munkástanács Elnökének.

Amikor 1945-ben rövid ideig ellátta a Pest Megyei Tiszti Főügyészi tisztséget, akkor arról a jelentős büntetővédelemre történt felkérések miatt mondott le, azaz ízig-vérig ügyvéd volt, az ügyvédi pályát mindennél fontosabbnak tekintette, és igazi hivatástudattal látta azt el. Annak ellenére, hogy ilyen kiemelt büntetőügyekben járt el, még ellenfelei is tisztelték és csak a vak és szélsőséges diktatúrában fordulhatott az elő, hogy egy ilyen köztisztviselőben álló kiváló embert sok száz más kollégájával együtt megfosztották a hivatás gyakorlásától.

Emberi nagyságának bemutatására és azért, hogy kicsit megcsaphasson bennünket annak a kornak a levegője, felolvastam azt a levelet, amit kollégája, az itt jelenlevő Dr. Schirilla György tudta nélkül és érdekében azzal a veszéllyel írt Kardos János az egyidejűleg vele szemben eljáró igazságügyi kormányzat részére, hogy őt is kizárják.

Alulírott dr. Kardos János budapesti /V. Kecskeméti-utca 5./ lakos, okl. ügyvéd - minden felkérés nélkül -büntetőjogi felelősségemre való kifejezett hivatkozás mellett az alábbi

NYILATKOZAT-

ot teszem:

Tóth Ilona és társai ellen 1957. év tavaszán megindult bünperben - egymástól teljesen függetlenül - -két védelem ellátására kértek fel a hozzátartozók és pedig Tóth Ilonáéra, továbbá Obersovszky Gyuláéra. Mivel az iratokból érdekellentét felismerhető nem volt, s egészségi állapotom még viszonylag kifogástalan volt, mindkét vádlott védelmét elvállaltam. Viszont a tárgyalás elején úgy láttam, hogy a nevezett két vádlott között bizonyos természetű érdekellentét keletkezett, s bár ennek nem volt büntetőjogi jelentősége, mégis azt tanácsoltam Obersovszky Gyula hozzátartozóinak, hogy helyettem dr. Schirilla György ügyvéd kollégámat bizzák meg védőként, akit a saját nevemben is felkértem, sőt -a szorongató sürgősségre való hivatkozás mellett akaratlanul olyan kényszerhelyzetbe hoztam, hogy a velem szemben tanusított mindenkori szives segítőkézsége szinte kizárta a kérésem megtagadását.

Franczia Kiss Mihály kézrekerülése után a nevezettnek a hozzátartozói is hozzám fordultak védelemért és a felvilágosító szavaim ellenére megismételték azt a kérésüket, hogy a védelmet vállaljam el. Indokolásként arra hivatkoztak, hogy a saját házastársi és gyermeki lelkiismeretük nyugalmát kívánják biztosítani tekintet nélkül arra, hogy a bűnpernek mi lesz a kimenetele. Ekkor a bűnper anyagának nagyságára és a fizikai teherbíróképességem időközben bekövetkezett csökkentségére való tekintettel és arra való figyelemmel, hogy a tárgyalás igen hosszú időre volt kitűzve, azt a feltételt kötöttem ki, hogy velem együtt Dr. Schirilla György kollégámat is bízzák meg a védelemmel, akit a megbízás elvállalására ismét személyesen is felkértem, amikor is a személyi vonatkozásaimra hivatkoztam indokolásul.

Ezek szerint dr. Schirilla György ügyvéd kollégámnak ebben a két igen exponált politikai bűnperben védőként való vállalkozása mint más hasonló ügyeimben, amikor rászorultam - a kollégiális és baráti szolgálatkészségből és a nekem való segíteni akarásból eredt. Minden egyéb elképzelhető magyarázat indokolatlan, illetve alaptalan lenne.

Kizártnak tartom ugyan, hogy dr. Schirilla György ügyvéd kollégámnak e két bűnperben való hivatásszerű szereplése bárki részéről kifogás tárgyává tétetett volna, avagy tétetnék, a valóság teljes feltárása érdekében szükségesnek tartottam a fentieket írásba foglalni és azok valóságát igazolni.

Budapest, 1958. VIII. 26.

/Dr. Kardos János/

Budapest, 1958. augusztus 26.

*dr. RÉCZEY LÁSZLÓ úrnak,
a Magyar Igazságügyminiszter első helyettese
Budapest*

Kedves Barátom!

A bizalmas megszólítást annak légy szíves tulajdonítani, hogy feltevésem szerint talán visszaemlékezel arra, amikor a felszabadulás utáni években az egységes bírói és ügyvédi vizsgabizottságban mindketten censorként működtünk. Emiatt azonban még egyáltalában nem érezném magamat feljogosítva az alábbi levél megírására, mert protekciót akkor sem mernék kérni, ha az ehhez nélkülözhetetlenül szükséges befolyással rendelkezném is, holott azzal nem is áltatom magam, mintha bármi csekély befolyásom lenne. E meggyőződéseidnek az őszinteségét bizonyítja, hogy - bár magam is igazolás alá vagyok vonva s annak a kimeneteléről a legkisebb mértékben sem vagyok tájékozva, a magam érdekében sem Hozzád, sem senki másához segítségért

nem fordultam. Minthogy azonban a főváros többi kerületében az ügyvédek igazolása tárgyában meghozott határozatokat már a mai délelőtti folyamán kézbesítették, tudomást szereztem arról, hogy dr. Schirilla György kartársam a szükséges megerősítést nem nyerte el. Nem dr. Schirilla György érdekében, hanem abban a meggyőződésben, hogy a karból való eltávolítása az ügyvédségre nézve jelent veszteséget, minden vonatkozásban szívesen vállalnék érte jótállást, ha ennek értéket lehetne tulajdonítani. Azt azonban kötelességemnek ismertem fel, hogy felkérés nélkül, sőt dr. Schirilla György tudta nélkül kiállítottam részére az idemellékelt nyilatkozatot, hogy azt tetszése szerint használja fel. Számolok azonban azzal az eshetőséggel, hogy dr. Schirilla György - akire egyébként nagy létszáma család eltartásának a gondja nehezedik, így a fiatal ügyvédkorom óta becsült Achill keresztnévű édesatyjái is, ki az egykori budapesti büntetőtörvényszék tanácselnöke volt, - az említett nyilatkozatomat nem fogja felhasználni, ezért tartottam szükségesnek ügyére és az ide is mellékelt nyilatkozatomban foglaltakra a szíves figyelmedet felhívni.

Elnézésetet kérve, igaz nagybecsüléssel maradtam

tisztelő híved:

/Dr. Kardos János/

Sajnos a nyilatkozat és a kísérő levél hatástalan volt, Kardos Jánost is és Schirilla Györgyöt is megfosztották az ügyvédi hivatás gyakorlásától. Schirilla Györgynek később módja volt a visszavételét kérni, és hálistennek mint a Budapesti Ügyvédi Kamara legidősebb tagját jelenleg is sorainkban tudhatjuk, de Kardos Jánost az 1959-ben bekövetkezett halála ebben megakadályozta.

Kardos János életútja azonban a mai napig bizonyítja, hogy a legnehezebb körülmények között is voltak az ügyvédek között olyanok, akik helyálltak. Tény, hogy sokszor kilátástalan volt ez a harc és Kardos János sajnos nem is élhette meg, hogy elégtételt kapjon. Itt vannak azonban, bár kevesen a kortársak közül, és itt van nekünk a minta, mint a fiataloknak is, de az ügyvédi hivatásrenden kívüli közösségnek is, amit követni lehet és érdemes. Kardos János életútja kivételes példája a védőügyvédi tevékenységével bátor, kockázatot vállaló magatartásával, elszánt kiállásával, jogász felkészültségével nemcsak magának, hanem a védőügyvédi tevékenységnek is megbecsülést szerző emberi nagyságnak, amelyet mindkét diktatúra megkísérelt a saját szolgálatába állítani, eredménytelenül. A megalkuvást nem tűrő tiszta emberi magatartásnak sajnos Kardos János életében nem lehetett, nem történt meg az elismerése. A jelen emléktábla késői elégtételt szolgáltat ennek a példamutató, egész életét igaz védőügyvédként leélő tiszta, nagyszerű embernek.

Dr. Kovács Kázmér
Budapesti és a Magyar Ügyvédi Kamara Elnökhelyettese

(Elhangzott Dr. Kardos János emléktáblája avatása során a Budapesti Ügyvédi Kamarában 2006.11. 10-én.)